

HELLE PORSDAM & MIA RENDIX

*Professor ved Saxo-Instituttet, Københavns Universitet**Lektor ved Kultur og Globalisering, Aalborg Universitet*

DIGITAL HUMANITIES – HUMANIORAS FREMTID?

DIGITAL HUMANITIES: THE FUTURE OF THE HUMANITIES | *The article deals with a widespread global phenomenon within the Humanities, i.e. Digital Humanities. In the wake of the spread of the Internet with opportunities for sharing knowledge, open access, and the World Wide Web as a democratic agency, the Humanities faculties are in the process of adapting themselves to exploiting digital challenges and potentials. Much has been written on digitalization's ideological and technological aspects and consequences, but researchers from the Humanities first began over the past five to seven years to devise ways in which new Digital Humanities should be formed. Special centers for Digital Humanities already exist at leading American and British universities, and several specific manifests on the digitalization of the Humanities have been written. The authors of this article wish to discuss and problematize the Digital Humanities in both an international and national context, and the consequences of Digital Humanities that we see for the actual role of research and the potential for acknowledgement.*

KEY WORDS | *Digital Humanities, new media, interdisciplinarity, researchers' role.*

"I stedet for at blive inddraget i noget, som mest af alt ligner interne magtkampe, så foreslår jeg, vi ser 'Digital Humanities' som et felt med forskelligartede praksisser associeret med computerteknikker og rækkende ud over det skrevne i sine undersøgelses-, forsknings-, offentliggørelses- og formidlingsrelaterede interesser" (Hayles 2012, 26-27)¹.

Sådan skriver N. Katherine Hayles i bogen *How We Think: Digital Media and Contemporary Technogenesis* (2012). Dette er det nærmeste, vi på nuværende tidspunkt kommer en definition af, hvad 'Digital Humanities' (DH) er for en størrelse.

Det er nemlig sådan, at mens alle er enige om, der her er et fænomen inden for de humanistiske videnskaber, som godt kan gå hen og blive til noget meget stort og væsentligt, er der total uenighed om en præcis definition af det. Selv i den ofte citerede artikel, "What Is Digital Humanities and What's It Doing in English Departments?" (2010), ser Matthew G. Kirschenbaum sig nødsaget til at henvise

¹ Dette citat har vi selv oversat fra engelsk. I det følgende har vi ladet de originale citater stå i teksten, mens vores oversættelse vil kunne findes i noterne.

til Wikipedias definition af fænomenet – og taler så i øvrigt mere om, *hvordan* folk bedriver DH, end hvad DH er. (Kirschenbaum 2010, 55-61)

Selvom der endnu ikke foreligger nogen enighed om, hvad DH er, og hvad området indebærer, må DH siges at være en trend på de ikke-naturvidenskabelige studier både i Europa og i USA. Der er blevet skabt adskillige konkrete tiltag med udgangspunkt i DH. F.eks. har forskere ved University of Alberta i Canada etableret en årlig ”Day of the Digital Humanities” (i 2012 d. 27. marts), hvor man (bl.a.) beder seks forskellige mennesker definere, hvad DH er. Tilsvarende findes der en *Alliance of Digital Humanities Organizations*, som hvert år arrangerer en konference med stort deltagertal. Ydermere udgiver Blackwell en *Companion to Digital Humanities*, og videnskabelige tidsskrifter som *Digital Humanities Quarterly* og *Digital Studies / Le champ numérique* er etablerede, peer-reviewed forskningspublikationsplatforme.²

Ligeledes har man på begge sider af Atlanten inden for de seneste år fostret nye digitale initiativer i form af studier eller sågar hele universitetscentre, der har DH som både metode og analyseobjekt. Et af disse er Department of Digital Humanities ved School of Arts and Humanities, King’s College London. Her tiltrådte Willard McCarty som ny professor i begyndelsen af 2009, og ved sin tiltrædelsesforelæsning talte han begejstret om det store digitale nybrud i humaniora:

”Though a graybeard verging on his institutional retirement, I celebrate the role of computing in inaugurating investigations, my own and those of others, into what we do not know but are curious to find out. I celebrate computing as one of our most potent speculative instruments, for its enabling of competent hands to force us all to rethink what we trusted that we knew. Like generations of our wiser predecessors, I celebrate learning for its own sake, but by other means than they had. I celebrate our responsibilities to those whom we teach, not merely to prepare them for the world as it is but more to open up, with the help of computing, ‘the alternativeness of human possibility’”. (McCarty 2009)³

Denne begejstring deler McCarty med mange andre. Navnlige synes de fleste at være enige om, at den digitale teknologi er en stor gevinst, når det drejer sig om undervisning og om formidling – på alle niveauer. Den gør adgangen til og delingen af viden folk imellem meget nemmere og er dermed med til at skabe et mere åbent og demokratisk samfund. Det er da også den undervisnings- og formidlingsmæssige side af sagen, som de fleste DH-publikationer handler om. Noget anderledes ser det

2 Se Kirschenbaums artikel ”What Is Digital Humanities and What’s It Doing in English Departments?”, som indeholder en glimrende redegørelse/oversigt over de utallige DH-initiativer, der p.t. findes.

3 ”Selvom jeg er en ældre herre på vej til at blive pensioneret, fejrer jeg computerens rolle i åbningen af min egen og andres undersøgelser af det, vi ikke kender, men er nysgerrige efter at finde ud af mere om. Jeg fejrer computeren som et af vores mest potente spekulative instrumenter – at den gør det muligt at tvinge os alle til at genoverveje, hvad vi stolede på og troede, vi vidste. Ligesom generationer af vore klogere forgængere fejrer jeg læring for dens egen skyld, men med andre midler end dem, de havde. Jeg fejrer vores ansvar over for dem, som vi underviser, ikke blot for at forberede dem til verden, som den er, men mere for ved hjælp af computere at åbne op for ’alternativer af menneskelige muligheder.’”

ud, når det drejer sig om det mere forsknings- og erkendelsesmæssige niveau. Dette er der skrevet langt mindre om, givetvis fordi opfattelserne her divergerer stærkt – ideologisk, politisk og kulturelt. Som McCarty formulerer det, er ”computeren et af vores mest potente spekulative instrumenter”, og der er for ham som for de fleste andre, der kender noget til området, slet ingen tvivl om, at vores stigende brug af digitale medier vil have en indvirkning på vores måde at erkende og tænke på.

Er dette nu noget, vi skal hilse velkomment, eller noget, vi skal være bange for? Er DH en længe ventet realisering af en universel ’Third Culture’, som kan bygge bro mellem humaniora og teknologi/naturvidenskaberne? Eller er DH det endelige farvel til den klassiske humanistiske dannelse og forskning? Disse er spørgsmål, der presser sig på lige nu, hvor også Danmark er ved at komme digitalt på banen. Med etableringen af Digitalt Humaniora Laboratorium (DIGHUMLAB), har Forsknings- og Innovationsstyrelsen i 2010-11 i samspil med de faglige miljøer udarbejdet et nationalt *roadmap* for forskningsinfrastrukturer i Danmark. På nuværende tidspunkt indgår Aarhus Universitet, Aalborg Universitet, Københavns Universitet og Syddansk Universitet i styregruppen for DIGHUMLAB. Intentionen er, at DIGHUMLAB på den ene side skal understøtte digital humanistisk og samfundsvidenskabelig forskning og fungere som den samlende, virtuelle indgang til relevante digitale og digitaliserede resurser for humaniora og samfundsvidenskab i Danmark, og på den anden side skal indgå i internationale netværker af humanistiske forskningsinfrastrukturer og ’Digital Humanities’ projekter.

Vores artikel er et forsøg på at skitsere de mulige konsekvenser, som DH efter vores mening kan få for humaniora som en helt unik måde at forske og erkende på. Vi vil starte med at give lidt historisk baggrund for området. Herefter vil vi se på et af de manifeste, som de senere år har optaget sindene inden for DH, *Digital Humanities Manifesto 2.0.* (2009), ligesom vi vil gennemgå noget af den nyeste DH litteratur – navnlig bogen *Digital Humanities* (2012), som i vid udstrækning hviler på *Digital Humanities Manifesto 2.0.* Ifølge disse DH-kilder vil fremtidens humanist blive en slags kurator, hvis fornemste opgaver bliver at sortere de vigtige fra de lige gyldige digitale data og at tage beslutninger om, hvilken kulturarv der skal bevares. Herved kommer humanistens forhold til kulturarven og kulturarvsinstitutioner – traditionelle såvel som digitale – i højsædet. Vi vil slutte af med nogle betragtninger om, hvad denne udvikling kan betyde for vores forskning i humaniora.

Da det netop er forskningen og ikke undervisningen og/eller formidlingen, der i denne artikel vil stå i fokus, forholder vores argumentation sig mere til meta-niveauet end til egentlige, konkrete DH-projekter.

Den historiske baggrund: fra ’humanities computing’ til ’Digital Humanities’

I deres indledning til *A Companion to Digital Humanities* (2004), beskriver redaktørerne Susan Schreibman, Ray Siemens og John Unsworth DH som et område, der bruger ”information technology to illuminate the human record, and bringing

an understanding of the human record to bear on the development and use of information technology.”⁴ (Schreibman et.al. 2008, xxiii) Det fremgår dog ikke helt klart, hvorvidt beskrivelsen refererer til ’humanities computing’ eller til DH.

I modsætning til, hvad der oftest er tilfældet for tværvidenskabelige tiltag, kan begyndelsen på ’Humanities computing’ helt konkret føres tilbage til 1949. Dette er nemlig året, hvor den italienske jesuiterpræst Roberto Busa fik den ide at lave et *index verborum* over St Thomas Aquinas’ og andre samtidige forfatters værker. Vi taler om ca. 11 millioner latinske ord, og Busa tog til USA for at besøge IBM i det håb, at de computere, han med stor begejstring havde læst om, kunne hjælpe ham med kategoriseringen af alle de mange middelalderlige latinske ord. Hos IBM fandt han den hjælp, han søgte, og det gjorde ham i stand til at offentliggøre de første resultater i 1974. Der findes eksempler på kvantitative studier af ords hyppighed, som er væsentligt ældre end computeren, hvilket Stephen Greenblatt indbydende redegør for i sin seneste bog, *The Swerve: How the World became Modern*. Heri fortæller han den episke historie om munken Poggio Bracciolini, der fandt de originale manuskripter til Lukrets *De rerum natura*, og om, hvordan Bracciolini foretog møjsommelige ordoptællinger som del af sit analysearbejde. Ligeledes findes der eksempler på studier, som ved hjælp af kvantitative metoder har forsøgt at finde ud, hvem forfatteren eller forfatterne til bestemte tekster var.⁵ Men det er først for alvor med computeren, at forskere har fået et instrument, som kan hjælpe til med at bearbejde store datamængder hurtigt og effektivt.

Den oprindelige titel på *A Companion to Digital Humanities*, som i dag er en meget anerkendt antologi, var, fortæller Kathleen Fitzpatrick, ”A Companion to Humanities Computing”. Denne titel var, syntes man på Blackwell Publishers, ikke blot en tand for kedelig; den var også for indforstået og ville sandsynligvis kun appellere til et meget lille publikum. Gode råd var dyre, men så reddede bogens ene redaktør, den amerikanske professor John Unsworth, situationen ved at foreslå det, der blev bogens endelige titel. Dermed gav han et nyt navn til området: ”Digital humanities thus grows specifically out of an attempt to make ’humanities computing’, which sounded as though the emphasis lay on the technology, more palatable to humanists in general.” (Fitzpatrick 2011)⁶ Med ’humanities computing’ havde fokus ganske rigtigt været på det rent teknologiske – på de muligheder, computerteknologien giver for at lave kvantitative analyser af tekster, som inde-

-
- 4 Et område, der bruger ”informationsteknologi til at belyse den menneskelige historie og bruger forståelse af den menneskelige historie til at belyse udviklingen og anvendelsen af informationsteknologien.”
- 5 Susan Hockey, ”The History of Humanities Computing,” i Schreibman, Siemens og Unsworth (red.), *A Companion to Digital Humanities*. Hockey skriver bl.a.: ”For example, Augustus de Morgan in a letter written in 1851 proposed a quantitative study of vocabulary as a means of investigating the authorship of the Pauline Epistles and T.C. Mendenhall, writing at the end of the nineteenth century, described his counting machine whereby two ladies computed the number of words of two letters, three, and so on in Shakespeare, Marlowe, Bacon, and many other authors in an attempt to determine who wrote Shakespeare,” (Hockey 5).
- 6 Kathleen Fitzpatrick fortæller her, at hun har dette fra en artikel af Matthew Kirschenbaum. ”Digital humaniora vokser dermed specifikt ud af et forsøg på at gøre ’humanistisk computing’, som lød som om vægten lå på teknologien, mere spiselig for humanister i almindelighed.”

holder store mængder af data. Her kan det, vi i dag kender under betegnelsen 'data mining' (altså det at søge efter mønstre og strukturer i større datamængder), gøre det meget lettere at foretage relevante sproglige analyser af tekster og at arkivere og redigere i store datamængder.

Med det retoriske skift fra 'humanities computing' til DH er der imidlertid sket noget. Fra at være anset som en slags hjælpedisciplin for humanistiske forskere – en slags (avanceret) sproglig-humanistisk pendant til en lommeregner, som blot gjorde det lettere at lave den form for forskning, man altid havde bedrevet – bliver den digitale teknologi nu mere set som en slags aktiv med- eller modspiller. Et redskab er den stadig, men et redskab, der i sig selv er med til at ændre de præmisser, på hvilke den humanistiske forskning foregår. Det kommer der en anden form for forskning ud af, og nogle humanistiske forskere gør i dag gældende, at DH kan være med til at gøre humaniora mere synlig – mere 'relevant' for resten af samfundet (og ikke mindst for dem, som uddeler forskningspenge) – og dermed være med til at føre humaniora ud af det dødvande, mange mener, den (vi) p.t. befinder os i.

En af de DH-forskere, som for øjeblikket fremfører meget visionære forestillinger om den fremtid, humaniora kan få ved hjælp af DH, er lederen af det svenske HUMlab ved Universitetet i Umeå, Patrik Svensson. I en artikel, som er den fjerde i en serie af artikler om DH i *Digital Humanities Quarterly*, beskriver Svensson DH et redskab, der kan bruges til at omformulere humaniora såvel form- som indholdsmæssigt. (Svensson 2012) Som grund til sine optimistiske visioner angiver Svensson en række forhold. Først er der DH's (manglende) institutionelle status. Om end området går tilbage til 1940'erne, er der stadig stor uenighed om, hvad DH er (og måske navnlig ikke er). Dette fostrer en fremadrettet og meget heterogen tankegang, hævder Svensson. Kernetilgange og metoder bliver hele tiden udfordret, og det giver området et dynamisk og stadig skiftende præg. Dernæst er DH i bund og grund tværfaglig. Der er ganske vist nogle dele af humaniora, med hvilke den mere forbindes end andre, men den er – og vil i stigende grad være – på færde over hele humaniora.

Hertil kommer, at DH egner sig fortrinligt til kollektive tiltag af såvel nationalt som internationalt tilsnit, og dette er en stor fordel, når der f.eks. skal ansøges om forskningspenge. Tværfaglighed er efterhånden et 'must', når vi søger forskningspenge hos de danske og europæiske forskningsråd. Og her taler vi ikke blot om tværfaglighed inden for en ren humanistisk og/eller samfundsvidenskabelig kontekst (det, der i EU lingo hedder SSH); i stigende grad er det en fordel, hvis man vover sig ind på en tværfaglighed, som indbefatter også naturvidenskab og teknik. Her kan, mener Svensson, DH repræsentere humaniora i forhold til andre områder af videnskabelig forskning, og dette hjælper til med at skabe interesse for området uden for humaniora. Allermest er det dog DH's nære tilknytning til teknologien og det digitale i det hele taget, som giver området en visionær kvalitet. Svensson er langt fra den første, som understreger sammenhængen mellem visionær tænkning og teknologisk udvikling. Allerede med den vestlige modernitets

frembrusen blev damplokomotivet symbolet på den industrielle revolution, og mange begyndte at tale om, hvordan teknologien kan hjælpe til med ikke blot at øge vores egen levestandard, men også at øge menneskers muligheder og chancer for at få et bedre liv i andre dele af verden end lige vores egen.⁷ Dette var f.eks. et af de argumenter, C.P. Snow anførte i sit berømte foredrag *The Two Cultures and the Scientific Revolution*, som blev holdt i Cambridge i 1959. F.R. Leavis forsøgte tre år senere at tilbagevise Snøws argumenter som alt for teknologibegeistrede, og debatten om 'de to kulturer' har været med os lige siden.⁸

For Svensson er nøgleordene nødvendighed og forandring – behovet for at omtænke og om nødvendigt forsøge at nedrive traditionelle barrierer, strukturer og traditioner. Eftersom DH-forskning typisk er projekt-baseret, bygger på et samarbejde mellem flere forskere og udmønter sig i digitale publikationer, som passer dårligt ind i eksisterende kanaler for publicering og anerkendelse, finder han og andre DH-forskere, at der må ændringer til for at imødekomme DH-forskning. Og hvis vi hertil lægger den stadige kamp, mange humanistiske forskere for øjeblikket føler vi må udkæmpe for at forsvare humanioras plads inden for de højere uddannelser, så er det ikke svært at forstå Svenssons og andres argument om, at DH kan gå hen og blive ”a platform or means for rethinking the humanities and higher education, and a way of channeling transformative sentiment that often goes far beyond the digital humanities proper.” (Svensson 2012: 13)⁹

Fra *Digital Humanities Manifesto 2.0* (2009) til *Digital Humanities* (2012)

Også inden for DH kan man så småt begynde at tale om forskellige faser. Det påstår i al fald en af Svenssons amerikanske kolleger, Todd Presner.¹⁰ Han argumenterer

7 Se f.eks. Kevin Kelly, *What Technology Wants* (New York: Viking, Penguin Books, 2010).

8 For en længere diskussion af Snøws og Leavis' debat om de to kulturer og den måde, hvorpå denne stadig fornemmes i dagens diskussioner omhandlende DH, se Helle Porsdams bidrag som Arcadia Fellow på University of Cambridge, Michaelmas Term 2011, ”Too much 'digital' and too little 'humanities'? An attempt to explain why many humanities scholars are reluctant converts to Digital Humanities’.

9 ”En platform eller middel til at nytænke humaniora og de videregående uddannelser og en måde at kanalisere transformative overvejelser på, der ofte rækker langt ud over det digitale humaniora.”

10 Todd Presner grundlagde det banebrydende website www.hypercities.com, der giver forskere mulighed for at rejse tilbage i tiden: ”HyperCities is a digital research and educational platform for exploring, learning about, and interacting with the layered histories of city and global spaces. Developed through collaboration between UCLA and USC, the fundamental idea behind HyperCities is that all stories take place somewhere and sometime; they become meaningful when they interact and intersect with other stories. Using Google Maps and Google Earth, HyperCities essentially allows users to go back in time to create and explore the historical layers of city spaces in an interactive, hypermedia environment. HyperCities not only transforms how digital information is produced, stored, retrieved, and shared but also transforms how human beings interact with media and how we experience places. Born out of Web 2.0 social technologies, HyperCities represents a new digital media environment that links together cultures, languages, generations, and knowledge communities, mobilizing an array of technologies (from GPS-enabled cell phones to GIS mapping tools and geo-temporal databases) to pioneer a truly participatory, open-ended learning ecology grounded in real places and real time.” Se Presner 2008.

for, at DH-forskningen nu befinder sig i en 'second wave', som han kalder 'Digital Humanities 2.0':

"(...) the first wave of Digital Humanities scholarship in the late 1990s and early 2000s tended to focus on large-scale digitization projects and the establishment of technological infrastructure, [while] the current second wave of Digital Humanities—what can be called "Digital Humanities 2.0"—is deeply generative, creating the environments and tools for producing, curating, and interacting with knowledge that is "born digital" and lives in various digital contexts. While the first wave of Digital Humanities concentrated, perhaps somewhat narrowly, on text analysis (such as classification systems, mark-up, text encoding, and scholarly editing) within established disciplines, Digital Humanities 2.0 introduces entirely new disciplinary paradigms, convergent fields, hybrid methodologies, and even new publication models that are often not derived from or limited to print culture." (Presner 63-86)¹¹

Med Digital Humanities 2.0 bevæger vi os altså ifølge Presner væk fra den skriftkultur, vi har kendt siden bogtrykkerkunstens opståen, og inden for hvilken humaniora lige siden har opereret. Helt i tråd med internettet og de digitale kanalers dominans, er kodeordene for et nyt DH 'convergent models' og 'hybrid methodologies'. Optikken flyttes fra det teoretisk-intellektuelle til det humant-sociale, fra det rationelle til det menneskelige, fra resultat eller produkt til proces, og fra teori til praksis. DH er, trods sit teknologiske ophav, et menneskeligt rum for udfoldelse og grænseløse potentialer.

Presners tanker om Digital Humanities 2.0 er ikke mindre visionære end Patrik Svenssons. Sammen med kollegaen Jeffrey Schnapp har han f.eks. taget initiativ til et decideret manifest, som har været toneangivende for udbredelsen og forståelsen af DH på begge sider af Atlanten, *Digital Humanities Manifesto 2.0* (2009). Helt i tidens ånd blev det første udkast af manifestet publiceret på nettet, hvorefter der blev åbnet for kommentarer og redigeringsforslag. Version 2.0 er den hidtil nyeste – om end Pressner og Schnapp begge udmærket ved, at der sandsynligvis vil komme en version 3.0 på et tidspunkt. Visuelt og layoutmæssigt er manifestet helt i tråd med samtidens 'copy-paste'-tendens og det digitale forsøg på at komme forskellen mellem fin- og massekultur til livs, som bl.a. den amerikanske jurist Lawrence Lessig beskriver i bogen *Remix: Making Art and Commerce thrive in the*

11 "(...) Den første bølge af Digital Humanities-forskningen i slutningen af 1990'erne og starten af år 2000 tendede til at fokusere på store digitaliseringsprojekter og oprettelsen af teknologiske infrastrukturer, hvor den nuværende anden bølge af forskningen – det såkaldte "Digital Humanities 2.0" – grundlæggende er generisk, idet man skaber miljøer og redskaber til at producere, kuratere og interagere med viden, der er 'skabt digitalt' og lever i forskellige digitale kontekster. Hvor den første bølge af Digital Humanities, måske lidt snævert, koncentrerede sig om tekstanalyse (så som klassifikationssystemer, mark up, tekstkodning og forskningsredigering) i de etablerede discipliner, så introducerede Digital Humanities 2.0 helt nye disciplinparadigmer, konvergerende områder og hybride metoder og endda nye publikationsmodeller, der ikke stammer fra eller er begrænset til trykkerkunsten."

hybrid Economy (2008), hvis mantra er: ”Remixet skal skabe noget nyt.” (Lessig 2008, 52)

Der er valgt et word-dokument, som giver associationer til konstante (og i princippet uendelige) redigeringsmuligheder. Teksten er fyldt med små indsatte billeder hentet fra nettet, med smileys (*thumbs-up*-fingeren og sågar en fluebefængt hundelort), *computervisuals* (af mennesker og elektroniske gadgets, der skuer optimistisk mod fremtiden) og forstørrede udråbstegn, og med parenteser samt caps-lock. Farver og fonts varierer desuden i farvevalg og størrelse, hvilket på én og samme tid giver læseren et eklektisk indtryk af historisk bevidsthed/belæsthed (jf. billederne af originale manifeste fra den amerikanske borgerkrig, den franske revolution og abstrakte kunstværker) og af nutidens masseproducerede reklameæstetik. Manifestet emmer af fart, smarthed og noget evigt fluktuerende – noget, som alle har mulighed for og ret til løbende at ændre og kommentere på.

Den umiddelbare vision er ”all M’s: mix:: match:: mash:: manifest” – dvs. en poetik der hylder smeltediglen, det uorganiserede, det sammenblandede. Ønsket om – på ægte rockstjerne-manér – at ”*work the room*”, og behovet for ”en smule sjov undervejs” (*a bit of fun (...) along the way*) understreger den uhøjtidelige tone. Der afrundes med accentueringen af hurtighed. Dette er ”en genre i fart” (*a genre in a hurry*), der ser aktualitet, hurtighed og forandring som noget meget positivt. Og det er en genre, som værdsætter processer – måden noget bliver til på – mere end selve resultatet:

”Process is the new god; not product. Anything that stands in the way of the perpetual mash-up and remix stands in the way of the digital revolution. Digital Humanities means iterative scholarship, mobilized collaborations, and networks of research... Untapped gold mines of knowledge are to be found in the realm of process”. (Schnapp og Presner 2009)¹²

Vi bliver advaret om ikke at forvente ”linearitet, logik... eller en akademisk afhandling” (*”linearity, logic, or... an academic treatise”*). I stedet bliver vi lovet et opgør med alle de ideologiske, kulturelle og æstetiske traditioner, som hører skriftkulturen til. Siden poststrukturalismen holdt sit indtog i litterær og kulturel teori, har skriften været anset for at være det potente og det privilegerede – det, som i en vestlig-kolonial magt kontekst gav vesten en særligt favorabel stilling. Schnapp og Presner lægger sig her op ad det dominerende postkoloniale demokratiideal fra halvfemsernes litteratur- og kulturteori, ifølge hvilket det drejede sig om at frigøre og give stemme til hidtil undertrykte stemmer, skrifter, segmenter, køn og minoriteter – hvad enten det var politisk, etnisk eller kulturel undertrykkelse, der var i fokus.

Forfatterne bag *Digital Humanities Manifesto 2.0* taler imidlertid også om DH

12 ”Proces er den nye gud; ikke produktet. Alt, hvad der står i vejen for den evige mash-up og remix, står i vejen for den digitale revolution. Digital Humanities betyder gentagen forskning, mobiliseret samarbejde og forskningsnetværk ... Uudtømte guldminer af viden vil blive fundet i processen.”

som ”teorien efter Teori” (the theory after Theory) – en teori, som er ”forankret i SKABELSE: skabelse i dens poetiske betydning af poeisis, men også i betydningen af design, der udledes i praksis” (”anchored in MAKING: making in the poetic sense of poeisis, but also in the sense of design carried out in action”). Lægger vi hertil den fascination med det teknologiske og det digitale, der også præger forfatterens syn på DH, fornemmer vi et *opgør* med det postmoderne – i al fald med den del af det postmoderne, som hælder mod teori for teoriens egen skyld. Her er Presner og Schnapp på linje med Patrik Svensson og andre DH-forskere, for hvem der i nærheden til og brugen af det teknologiske ligger noget potentielt befriende og nytænkende, som vi så.

Faktisk kommer formuleringerne om at åbne op mod nye horisonter ganske tæt på regulær teknologioptimisme. DH har, får vi at vide, ”en utopisk kerne, der er skabt af dens genealogiske oprindelse fra modkulturen-cyberkulturen i 60’erne og 70’erne,” (”an utopian core shaped by its genealogical descent from the counter-culture-cyberculture intertwinings of the 60s and 70s”), og dette er grunden til, at den bekræfter ”the value of the open, the infinite, the expansive, the university/museum/library *without walls*, the democratization of culture and scholarship...” (Schnapp og Presner 2009).¹³ Her bliver visionen om DH som et visionært og revolutionært redskab, der kan skabe demokratisk dannelse, samhørighed, ny viden og synenergi, tydelig. Og her krydses linjen fra det deskriptive til det normative. Man kan derfor diskutere, hvorvidt teorien om DH nu selv er blevet til en af de Teorier med stort T, som forfatterne ellers bevidst prøver at tage afstand fra – ”digital humanities, with a culture that values collaboration, openness, nonhierarchical relations, and agility, might be an instrument for real resistance or reform”, som Matt Kirschenbaum meget fint formulerer det. (Kirschenbaum 2010, 55-61)¹⁴

Det utopiske element og drømmen om DH som et demokratiserende redskab føres videre i *Digital Humanities* (2012), der foruden Presner og Schnapp også er forfattet af Anne Burdick, Johanna Drucker og Peter Lunenfeld. *Digital Humanities* bygger i vid udstrækning på *Digital Humanities Manifesto 2.0* – dog står den humanistiske BA-uddannelse (det, som amerikanerne kalder ’Liberal Arts Education’) nu endnu mere i centrum. Den menneskelige kerneværdi i DH, fortæller forfatterne os, er ”offentlighedens digitaliserede stemmeret” (*the digital enfranchisement of the public*) og skabelsen af et curriculum for BA-studerende, som vil ”gøre dem til aktive deltagere og interessenter i skabelsen og bevaringen af kulturelle materialer.” (Burdick et.al. 2012, 23)

Med hensyn til humanistisk forskning håber Burdick et.al., at den konstante spredning af information og viden via netværker vil give anledning til ”a state of ’ubiquitous scholarship,’ of ever-more interconnected, publicly engaged, partici-

13 ”værdien af det åbne, det uendelige, det ekspansive, universitetet/biblioteket *uden vægge*, demokratiseringen af kultur og demokrati (...).”

14 ”Med en kultur, der værdsætter samarbejde, åbenhed, ikke-hierarkiske relationer og adræthed, kunne Digital Humanities blive et instrument for ægte modstand eller reform.”

pant citizens.” (Burdick et.al. 2012, 30)¹⁵ Den form for forskning, denne spredning resulterer i, er, ”by definition, applied.”¹⁶ Det er forskning, som prioriterer ’hvordan’ over ’hvad’ (Burdick et.al. 2012, 93, 57), og som er meget tættere på det, den græske digter Archilochus, og senere også Isaiah Berlin, refererede til som ’fox knowledge’ (’ræveviden’ – den mere overfladiske og spredte viden, en forsker opnår på baggrund af en stor nysgerrighed over for mange forskellige ting) end til ’hedgehog knowledge’ (’pindsvineviden’ – den dybe viden, en forsker opnår ved vedvarende og utrætteligt at bore i et bestemt emne): ”there can be little doubt that the technologies that give rise to the Digital Humanities push us – scholars, students, and citizens alike – into the fox family. The nature of discourse and debate in networks, the reality of study in multimedia environments, and the inexorable splintering of attention that multiple windows and channels afford lead to pursuing many ends.” (Burdick et.al. 2012, 97)¹⁷

På et tidspunkt taler forfatterne dog om via det optimale humanistiske BA-curriculum at uddanne ’hedgefoxes’ (’pindræve’) – en slags hybrid form, som anerkender såvel dybde som bredde – og spørger direkte: ”How can the Digital Humanities keep the ways of the hedgehog alive in the era of the fox’s ascendance? How do we inject deep digs into the free-ranging ways of networked scholarship?” (Burdick et.al. 2012, 98)¹⁸. Disse er for os at se lige præcis de vigtigste spørgsmål for humanister her og nu – men desværre forsvinder de i Burdick et. al.’s hovedanliggende i bogen: skabelsen af et BA-curriculum, som har den demokratiske dimension i centrum. Vi bliver altså ved ’hvordan’/form og når aldrig rigtigt til det ’hvad’/indhold, som efter vores mening burde være kernen i den humanistiske forskning.

Kuratoren: fremtidens humanist

Hvad bliver resultatet af alt dette for den humanistiske forsker? Ifølge såvel *Digital Humanities Manifesto 2.0* som *Digital Humanities* er fremtidens humanist kuratoren. Vi bør, mener manifestets og bogens forfattere, bevæge os væk fra fortidens syn på kuratering som en andenrangs hjælpedisciplin, der foregik langt væk fra selve universitetet på museer, arkiver og biblioteker. Denne nedprioritering af kurateringen skal der nu tages revanche for ved både at give kuratering en central plads på de universitære humanistiske uddannelser og ved at opprioritere forskningen på museer, arkiver og biblioteker. I *Digital Humanities Manifesto 2.0* får vi at vide, at ”Digital Humanists recognize curation as a central feature of the future of the

15 ”En tilstand af allestedsnærværende forskning af stadig flere indbyrdes forbundne, offentligt engagerede, deltagende borgere.”

16 ”Pr. definition anvendt.”

17 ”Der kan ikke være megen tvivl om, at de teknologier, der giver anledning til Digital Humanities, skubber os – forskere, studerende og borgere – ind i rævefamilien. Arten af diskurser og debatter i netværk, virkeligheden af studier i multimedie miljøer og den ubønhørlige opsplitning af opmærksomhed, som flere vinduer og kanaler medfører, får os til at forfølge mange forskellige mål.”

18 ”Hvordan kan Digital Humanities holde pindsvinets måder at gøre tingene på i live i rævens tidsalder? Hvordan kan vi tilføre den fritgående netbaserede forskning noget mere dybdeborende?”

Humanities disciplines... It recasts the scholar as curator and the curator as scholar (...)"¹⁹ Og i *Digital_Humanities* får vi serveret følgende definition af "enhanced critical curation" (forbedret kritisk kuratering):

"Critical curation is an essential scholarly practice in the print-plus and post-print world... To curate is to filter, organize, craft, and, ultimately, care for a story composed out of – even rescued from – the infinite array of potential tales, relics, and voices. In the Digital Humanities, curation refers to a wide range of practices of organizing and re-presenting the cultural record of humankind in order to create value, impact, and quality." (Burdick et.al. 2012, 34)²⁰

En mere konkret tilgang til forskningen er vigtig, og her bør kuratering med sin kropsligt-praktiske *'hands-on learning'* komme ind i varmen – også på universiteterne. Mens en sådan tilgang allerede er ganske velkendt for historikere (heriblandt kunsthistorikere), er den mere fremmed for de humanister, som overvejende beskæftiger sig med tekster. Kuratoren og hans/hendes praktiske kunnen er desuden vigtig i en verden, som bliver mere og mere digitaliseret. Når vi til stadighed bliver bombarderet med information og data, har vi brug for nogen, som kan hjælpe os med at frasortere og bevare det, som er bevaringsværdigt.

Disse betragtninger om kuratoren som fremtidens humanist er ikke mindst interessante, fordi kuratorrollen for øjeblikket er genstand for en hel del bevågenhed. Alene det, at vi nu på dansk bruger betegnelsen 'kurator' og ikke længere taler om en 'museumsinspektør' viser, at kuratorens position har undergået en radikal forandring de seneste årtier. I en interessant ny udgivelse, som har fået titlen *Kuratering af samtidskunst*, beskrives det f.eks., hvordan kunsthistorikeren har forandret sig fra objektiv iagttagere og historiker til subjektiv aktør og formidler, og hvordan den klassiske kunsthistoriske videnskab er blevet integreret med kulturformidlende og anvendelsesbaserede uddannelsesformer, som lægger mindre vægt på viden om kunst og mere vægt på diskursive praksisser og visuel kultur. (Se Vest Hansen, Kofoed Olsen, Juul Petersen og Ratcliff 2011). En af bogens bidragydere og redaktører, Sanne Kofod Olsen, taler direkte om kuratoren som en *indiskret formidler* – en bevidst selvhævdende og betydningsproducerende aktør:

"[Dette skift] er en institutionel forandring, der har fundet sted over de sidste 50 år, og som vedrører alt fra institutionen selv, til individet, kunstneren og kunstværket. Den diskrete formidler, kunstkustoden eller forvalteren lader til at være delvist

19 "Digitale humanister anerkender kuratering som en central del af fremtidens humanistiske discipliner (...) Det iscenesætter forskeren som kurator og kuratoren som forsker (...)"

20 "Kritisk datasikring er en væsentlig videnskabelig praksis i en print-plus og post-print verden ... At kuratere er at filtrere, organisere, lave og i sidste ende drage omsorg for en historie sammensat af – endda reddet fra – den uendelige vifte af potentielle historier, levn og stemmer. I det digitale humaniora henviser datasikring til en bred vifte af metoder til organisering og repræsentation af menneskeheds historie med henblik på at skabe værdi, påvirkning og kvalitet."

forsvundet og er erstattet af den indiskrete formidler: den (selv)iscenesættende, historieskabende, betydningsgivende kurator. Kuratoren i dag er en performativ og formidlende aktør, der skaber sit eget subjektive aftryk via formidlingen. Som sådan bliver kurateringen en praksis, hvor den betydning, der skabes i udstillingens ide, delvist er der allerede og delvist opstår i sammensætningen af værkerne.” (Kofod Olsen 2011, 70)

For Helle Ryberg, en anden af bogens bidragydere, indebærer det performative element et metodisk skift, hvorefter det ikke længere er vigtigt at undersøge, *hvad* værkerne (ud)siger, men derimod *hvordan* de virker på publikum. Den performative optik flytter simpelthen opmærksomheden fra værket i sig selv til den oplevelse, publikum har af det. Det er vigtigt, forklarer hun, ”at skabe en ny åbenhed i måden, hvorpå kuratorer og udstillingssteder arbejder, således at det, publikum møder, ikke blot er den færdige udstilling, hvor der ikke er mere at tilføje, fordi det hele er bestemt på forhånd.” En udstilling er nemlig ikke kun en præsentation, men en produktion eller en processuel begivenhed, som kræver ganske meget af sit publikum, idet ”det ikke kun er værkerne, publikum skal forholde sig til, men i høj grad også den synliggjorte kuratering”. (Ryberg i Vest Hansen et.al. 2011, 98, 100)

Den udstillende kunstner må altså i dag finde sig i at dele den kunstneriske ære med kuratoren. For, som Kofod Olsen formulerer det, ”kuratorrollens gradvise bevægelse fra ’kunstkustode’ til kurator-som-skaber er ikke en akademisering af kunsthistorikerens praktiske rolle i museumsinstitutionerne, men snarere en imitation af kunstnerrollen” (Kofod Olsen 2011, 77). Det kan derfor ikke undre, at der siden slutningen af 1980’erne er dukket først kurateringskurser og efterhånden også hele kurateringsuddannelser op.

Et godt eksempel på kuratoren-som-skaber er udstillingen ”Skatte i Det Kongelige Bibliotek”, som blev åbnet i maj 2011. Udstillingen er Nationalbibliotekets første faste udstilling i nyere tid, og hensigten er at vise et bredt publikum nogle af højdepunkterne i dansk kulturarv igennem 1400 år: håndskrifter, bøger, breve og andre værker af både dansk og udenlandsk herkomst. Udstillingen er specielt komponeret til *Montanasalen* på KB af den russiske avantgardekunstner Andrey Bartenev, og som der står på indbydelsen til åbningen af udstillingen, trækker han med sit collageunivers ”tråde fra de ældste skrifter, bøger og manuskripter til den brølende informationskultur, vi lever i i dag”. Ved åbningen spillede Bartenev en ganske fremtrædende rolle, og publikums opmærksomhed ved selve udstillingen i *Montanasalen* fanges mindst lige så meget af hans collageunivers som af de fine og meget smukke gamle bøger og manuskripter.

For bibliofile humanister som os er dette problematisk. Uden at vi ønsker at fremstå som nostalgiske og regressive, mener vi, det er unødvendigt at spinde de gamle kunstsatte ind i et avantgardistisk collageunivers og at omdanne *Montanasalen* til ”en summende popkulturel kratskov”. Ikke desto mindre er KB helt med på moderne her – håbet er tydeligvis, at man med denne spektakulære iscenesættelse

(”der står i skarp kontrast til traditionelle biblioteksudstillinger”) (Barteney 2012) kan nå et meget bredere publikum, end man normalt når.

Underholdning og formidling er også, hvad det tilsyneladende drejer sig om for et andet af landets offentlige museer, nemlig Statens Forsvarshistoriske Museum. Det vakte opsigt i fagkredse, da museet i foråret 2012 varslede afskedigelser af to museumsinspektører i to af dets afdelinger, Tøjhusmuseet på Slotsholmen og Orlogsmuseet på Christianshavn, begge i København. Som forklaring gav direktør for det forsvarshistoriske museum Ole L. Frantzen, at museer, som vil være tidstypiske og levende, først og fremmest skal være publikumsbaserede ”oplevelsesfabrikker”. I en kommentar i *Kristeligt Dagblad* skrev historikeren Jes Fabricius Møller, at den stadig større vægt, museer lægger på formidling, sker på bekostning af viden og i sidste instans derfor godt kan gå hen og blive et problem for formidlingen:

”Fælles for denne nye måde at tænke museum på er, at der lægges vægt på dramatisering og fortælling, aktiv publikumsdeltagelse og events, sanseindtryk og helhedsoplevelse.

Tivolisering kalder kritikerne det, men det er på mange måder en logisk fortsættelse af de formidlingsaktiviteter, som de traditionelle museer har varetaget. Viden er jo kun viden, for så vidt den kan viderebringes på en måde, som værdsættes af et stadig mere forvænt publikum.

Men viden er også kun viden, når den til at begynde med indehaves af nogen. Det er ikke, fordi militærhistorien som sådan er et forsømt forskningsfelt. Den varetages af universiteterne og af forsvaret selv, men altså uafhængigt af museerne. Her skæres der til gengæld i antallet af forskningskompetente museumsinspektører, og en gennem mange år opbygget viden om samlingerne forsvinder ganske enkelt. Når det handler om så betydningsfulde og enestående samlinger som Tøjhusmuseets og Orlogsmuseets, er det et så meget desto større problem, også for formidlingen. For hvem kan formidle en viden der ikke findes?” (Fabricius Møller 2012)

Dette er en meget vigtig pointe: før der kan formidles, må der være en viden at formidle. ”*Scholarship as entertainment*” og ”*entertainment as scholarship*” (’forskning som underholdning’ og ’underholdning som forskning’) – spørgsmålet er, om ikke forskningen bliver taget som gidsel i det, der omtales som ’oplevelsesøkonomien’. Selvfølgelig skal man ikke grave sig ned i fortidens herligheder og per definition være imod alt det nye, sådan som kulturkonservative har været det siden Oplysningstiden – formidlingen må blot ikke gå hen og blive den primære prioritering i forhold til det indholdsmæssige.

Konkluderende bemærkninger

Begrebet ’digital humanities’ har haft en lettere tumultarisk definitionshistorie. Rafael Alvarado indleder da også meget sigende sin indflydelsesrige blogpost ”The

Digital Humanities Situation” med at konstatere, at der ikke findes nogen absolut, autoritativ definition af DH:

”Let’s be honest – there is no definition of digital humanities, if by definition we mean a consistent set of theoretical concerns and research methods that might be aligned with a given discipline, whether one of the established fields or an emerging, transdisciplinary one. [...] Instead of a definition, we have a genealogy, a network of family resemblances among provisional schools of thought, methodological interests, and preferred tools, a history of people who have chosen to call themselves digital humanists and who in the process of trying to define the term are creating that definition. How else to characterize the meaning of an expression that has nearly as many definitions as affiliates? It is a social category, not an ontological one.” (Alvarado 2011)²¹

Det er interessant, at Alvarado for det første ser DH som en sociologisk snarere end som en terminologisk kategori, og for det andet fokuserer på det inkluderende aspekt ved DH. Mens den traditionelle, akademiske begrebsdefinition gør en dyd ud af at ekskludere, at sige hvad et bestemt begreb/område ikke er, så synes DH i Alvarados typologi mere at handle om, hvad det *kan* indeholde. Hans forsøg på en definition er bevidst åben og bred; han anskuer DH både som en forskningsstrategi og som en social handling mellem ligesindede.

Bag Alvarados postmodernistisk-dekonstruktive glæde ved ’den legende’ og ’afslørende’ (’playful’ og ’revealing’) forskning og fortolkning, fornemmer man imidlertid også en påskønnelse af humanisters evne og interesse for kritisk analyse af repræsentation og essens/væren/nærvær. Denne tilføjer en form for ontologisk dimension; diskussionen af mimesis og repræsentation vedrører de helt fundamentale problematikker i humaniora, hvad enten vi taler om uddannelse, forskning, litteratur, filosofi, sprog eller kultur. Alvarado har i en anden blogpost lavet en liste over såkaldte ”foundational texts” (kanoniske tekster) om DH. Disse danner tilsammen:²²

”(...) a curriculum, an interrelated collection of subject domains and resources that, as a whole, contributes to both the construction of knowledge and the education of people. (...) a curriculum [that] nevertheless has a logic, a coherence, and even a center of gravity (...) the ongoing, playful encounter with digital representation

21 ”Lad os være ærlige – der er ingen definition af den digitale humaniora, hvis vi med definition mener et sammenhængende sæt af teoretiske bekymringer og forskningsmetoder, der kan bringes i overensstemmelse med en given disciplin, etableret eller spirende og tværfaglig (...) I stedet for en definition så har vi en genealogi, et netværk af familiære ligheder blandt foreløbige tænketanke, metodiske interesser og foretrukne redskaber, en historie bestående af folk, der har valgt at kalde sig selv digitale humanister, og som i processen med at definere begrebet skaber selve definitionen. Hvordan kan man ellers karakterisere meningen med et udtryk, der nærmest har lige så mange definitioner som tilknyttede? Det er en social og ikke en ontologisk kategori.”

22 Se: <http://transducer.ontoligent.com/?p=250>.

itself. It is the encounter that the digital humanist discovers and finds at once revealing, satisfying, and an ineffable source of fellow feeling with his colleagues. This encounter is not regarded as merely a means to an end, but as an end in itself, in so much as the process of interpretation is often as rewarding as its products. I call this encounter the *situation* of digital representation.” (Alvarado 2009)²³

Som det er tilfældet med mange andre, som har forsøgt sig med en beskrivelse af DH, formår dog heller ikke Alvarado at tydeliggøre og artikulere helt præcist, hvilke konsekvenser DH har for *forskningen* på humaniora. Fælles for de toneangivende forskere inden for DH er, at de nok beskæftiger sig med, hvad DH *er* og *gør*, men ikke hvad DH *betyder for den basale erkendelse*, der hidtil har været den humanistiske forsknings fremmeste mål.

Det er DH's gunstige indvirkning på uddannelse og formidling, som hele tiden fremhæves – dens mulighed for på bedste demokratiske vis at skabe inklusion og åben adgang for alle. Og her kan man spørge, om denne absolutte udjævning, denne endegyldige demokratisering af læring og forskning på humaniora ophæver universitetet som instans og reelt set fjerner mulighederne for den erkendelse og måde at tænke og analysere på, som er de humanistiske grundforskeres præmis og *raison d'être*. I *Digital Manifesto 2.0* og *Digital Humanities* er forskningen blevet objektificeret, dvs. gjort til genstand for mangfoldige delings- og formidlingsprincipper og formidlingsstrategier, der snarere ser selve *vidensdelingen* som sit absolutte kategoriske imperativ og diskurs end selve den nye forskningserkendelse og den analytiske vej dertil. Formen prioriteres dermed højere end selve indholdet.

Dette ses ligeledes i udnævnelsen af den humanistiske forsker som kurator; en art manager, der forvalter og passer diverse museumsobjekter. Men derved er forskerens aktive og epistemologiske erkendelsesfunktion erstattet af et primært didaktisk og pædagogisk læringsparadigme, hvilket ikke kan undgå at påvirke forskningen. Konsekvensen er, at forskningen ikke kun objektificeres, men også at specialviden relativiseres – at forskeren ikke nødvendigvis er eksperten; denne kan lige så godt være en studerende eller en person uden for universitetet. Alles mening og opdagelser er i princippet lige vigtige og værdifulde i et ideelt univers dikteret af DH.

Hermed ophæves universitetets rolle og funktion i samfundet som det sted, der skal sikre kvalitet og viden – sikre, at noget ud fra grundige analyser og teoretiseringer faktisk er rigtigt og forkert, at X er bedre end Y etc. Et DH-universitet vil i værste fald udelukkende være en facilitator for eksperimenter og tværfaglige

23 ”... et pensum, en interrelateret samling af emne domæner og ressourcer, som i et hele bidrager til både konstruktionen af viden og uddannelsen af folk. (...) et pensum har dog ikke desto mindre en logik, en sammenhæng og endda et tyngdepunktscentrum (...) det fortsættende, legende møde med selve den digitale repræsentation. Det er mødet, som digitale humanister både opdager og finder oplysende, tilfredsstillende og en udefinerbar kilde til fællesskabsfølelse med kollegerne. Dette møde opfattes ikke kun som middel til at nå frem til målet, men som et mål i sig selv, eftersom fortolkningsprocessen ofte er lige så tilfredsstillende som dets slutprodukt. Jeg kalder dette møde for den digitale repræsentations situation.”

krydsninger, men uden plads eller vilje til de specialfaglige analyser og erkendelser, der er så vitale også for fremtidens humaniora. Den noget fremskridtskeptiske Marshall McLuhan skrev allerede i sin *Understanding Media* fra 1964, hvordan faren er, at "the medium is the message", (McLuhan 1964, 53),²⁴ og at mennesker og forskere bliver "make-happen-agents" snarere end "make-aware-agents" (McLuhan 1964, 5). McLuhan blev dermed en guru for dem, der ikke nødvendigvis så den teknologiske udvikling som noget positivt. Næsten tres år senere beskrev Jaron Lanier i *You're not a Gadget* (2010), hvorledes internettet har udraderet den menneskelige empati, det individuelle udtryk og den unikke tanke – i stedet har man erstattet disse med "a primitive retro-grade activity". (Lanier 2010, 48)

Dette betyder imidlertid ikke, at vi skal krybe tilbage i de teknologiangstes skyttegrav og for altid forbande computere, internettet og digitaliseringen. Vi skal ikke blive det, man i den engelsktalende verden kalder for en 'luddite'; vi skal ikke gøre, som man f.eks. engang gjorde i England, hvor man vedtog en lov om, at hver bil skulle køre bag ved en person med et rødt flag – så folk blev advaret om den skrækelige teknologiske skabning.²⁵ Tværtimod skal vi hilse initiativer som DH velkomne – ideen om demokratisering og adgang til/deling af viden er utroligt vigtig. Men vi skal samtidig insistere på, at der er forskel på data og viden. Humaniora må ikke ende med at skyde sig selv i foden og blive trækhest for de naturvidenskabelige og datalogisk-baserede fag og forskningsproblemstillinger.

Måske ligger en del af løsningen i en mulig "third wave" af DH, sådan som den britiske forsker David M. Berry foreslår. Der foregår for øjeblikket noget, som mest af alt minder om et paradigmeskift i kuhnsk forstand, mener Berry. I dette skift spiller datalogien og læsningen og skrivningen af kode en særligt vigtig rolle – ikke på den måde, at "the existing methods and practices of computer science become hegemonic," men i stedet sådan, at "a humanistic understanding of technology could be developed, which also involves an urgent inquiry into what is human about

24 Marshalls bog blev udråbt til intet mindre end en sensation og sin samtids bibel. I nyere tid er hans tanker blevet revitaliseret i forbindelse med nævnte Jaron Laniers *You're not a Gadget*, og senest omhandlede en lang artikel i det indflydelsesrige website *Salon* Luhans teorier. Se "Post-illiterate Media" af amerikanske Lewis Laphan, som er en af de mest indflydelsesrige intellektuelle i dagens USA.

25 Den amerikanske forfatter Thomas Pynchons berømte essay fra det orwellske år 1984 "Is it ok to be a luddite?" beskriver udmærket, hvorledes mennesket altid har været angst for nye teknologiske opfindelser i starten, og at forholdet mellem menneske og maskiner er tvetydigt. For flere århundreder siden var man angst for væven: "The knitting machines which provoked the first Luddite disturbances had been putting people out of work for well over two centuries. Everybody saw this happening -- it became part of daily life. They also saw the machines coming more and more to be the property of men who did not work, only owned and hired. It took no German philosopher, then or later, to point out what this did, had been doing, to wages and jobs. Public feeling about the machines could never have been simple unreasoning horror, but likely something more complex: the love/hate that grows up between humans and machinery -- especially when it's been around for a while -- not to mention serious resentment toward at least two multiplications of effect that were seen as unfair and threatening." Se Pynchon 1984.

the *computational* humanities or social sciences.” (Berry 2012, 9)²⁶ Der er brug for en anden form for dannelse end den traditionelle: en ’*digital literacy*’ eller ’digital *Bildung*’, som kan hjælpe den humanistiske forsker med at navigere i og give mening til de enorme mængder data, som kendetegner det digitale univers (Berry 2012, 8). Dette er så meget desto vigtigere, fordi fremtidens computere en dag vil blive så sofistikerede, at det vil blive vanskeligt at kende forskel på menneske og maskine (Berry 2012, 10). Hvis humanistiske forskere vil have nogen som helst indflydelse m.h.t. dette paradigmeskift, er det nu, de skal på banen.

Den skal og må vi gribe i humaniora. For, som Cathy Davidson så rigtigt spørger:

”If the humanities don’t have a role in the ’Information Age,’ who in the world does? Everyone is perplexed by issues that, as humanists, we have a historical perspective on and critical expertise in. Rarely do we claim that. Instead, we are bent on keeping periodization and genre as our ruling principles and making ’coverage’ our normative criteria for future requests for hires. [...] Our pride at not changing means that we give up control of the change that is happening to us and to future generations of humanists.” (Davidson 2010)²⁷

LITTERATURLISTE

- Alvarado, Rafael. ”’Foundational Texts’ in the Digital Humanities”, 10. april 2009. <http://transducer.ontoligent.com/?p=250>.
- Alvarado, Rafael. ”The Digital Humanities Situation”, 11. maj 2011. <http://transducer.ontoligent.com/?p=717>.
- Bailar, Melissa. Red. *Merging Disciplines*. Houston: Rice University Press, 2010.
- Bartenev, Andrey. Udstilling. ”Skatte i Det Kongelige Bibliotek”, 2012.
- Berry, David M. ”Introduction”. *Understanding Digital Humanities*. Red. David M. Berry. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012.

26 ”...at de eksisterende metoder og datalogiske praksisser bliver hegemoniske,” men i stedet sådan, at ”en *humanistisk* forståelse af teknologien kan udvikles, som også indebærer en presserende undersøgelse af, hvad er menneskeligt ved det datalogiske Humaniora eller Samfundsvidenskab.” – Berry noterer sig yderligere, at ”In *How We Think*, Hayles also speculates about a paradigm shift from linear temporal causality to spatialized grids extending in all directions and incorporating rich connections within themselves as well as cross-connections with other grids.”

27 ”Hvis humaniora ikke har en rolle at spille i informationssamfundet, hvem i alverden har så? Alle er forvirrede over spørgsmål, som vi som humanister har et historisk perspektiv på og kritisk ekspertise i. Dette fremhæver vi sjældent. I stedet er vi opsat på at holde periodisering og genre som vores herskende principper og gøre ’dækning’ til vores normative kriterier for fremtidige anmodninger om ansættelser. [...] Vores stolthed over at forblive, som vi er og ikke ændre os, betyder, at vi opgiver enhver kontrol over den ændring, der sker for os og for kommende generationer af humanister.”

- Burdick, Anne, Johanna Drucker, Peter Lunenfeld, Todd Presner og Jeffrey Schnapp. *Digital Humanities*. Cambridge, MA: MIT Press, 2012.
- Davidson, Cathy. "The Future of the Humanities," blogpost på HASTAC, 1/9/2010. <http://hastac.org/blogs/cathy-davidson/future-humanities>
- Fitzpatrick, Kathleen. "The Humanities, Done Digitally". *The Chronicle of Higher Education*, The Digital Campus, May 8, 2011. <http://chronicle.com/article/The-Humanities-Done-Digitally/127382/>. D. 18. maj 2012.
- Greenblatt, Stephen. *The Swerve: How the World became Modern*. W & W Norton Company, 2011.
- Hansen, Malene Vest, Sanne Kofod Olsen, Lotte Juul Petersen og Malene Natascha Ratcliffe. *Kuratering af samtidskunst*. Roskilde: Museet for Samtidskunst, 2011.
- Hayles, N. Katherine. *How We Think: Digital Media and Contemporary Technogenesis* Chicago and London: University of Chicago Press, 2012.
- Hockey, Susan. "The History of Humanities Computing". *A Companion to Digital Humanities*. Red. Schreibman, Susan, Ray Siemens og John Unsworth. Oxford: Blackwell, 2004.
- Kelly, Kevin. *What Technology Wants*. New York: Viking, Penguin Books, 2010.
- Kirschenbaum Matthew G. "What Is Digital Humanities and What's It Doing in English Departments?" *ADE Bulletin*, 150, (201): 55-61. <http://mkirschenbaum.files.wordpress.com/2011/03/ade-final.pdf>. D. 12. marts 2011.
- Kofod Olsen, Sanne. "Den indiskrete formidler: Kuratoren som postmoderne subjekt". Red. Malene Vest Hansen, Sanne Kofod Olsen, Lotte Juul Petersen og Malene Natascha Ratcliffe. Roskilde: Museet for Samtidskunst, 2011.
- Lanier, Jaron. *You're Not a Gadget: A Manifesto*. New York: Knopf, 2010.
- Laphan, Lewis. "Postilliterate Media". *Salon*. http://www.salon.com/2012/04/23/post_literate_media/ D. 23. april 2012.
- Lessig, Lawrence. *Remix: Making Art and Commerce Thrive in the Hybrid Economy*. Penguin Press, 2008.
- MacCarty, Willard. "Attending from and to the machine." Inaugural lecture, King's College London 2. February 2009. Var tidligere tilgængelig på <http://staff.cch.kcl.ac.uk/~wmccarty/essays/McCarty,%20Inaugural.pdf> (besøgt d. 18. maj 2012).
- McLuhan, Marshall. *Understanding Media. The Extensions of Man*. MacGraw Hill, 1964.
- Møller, Jes Fabricius. "Danske museer går i den forkerte retning". *Kristeligt Dagblad* d. 10. maj 2012 http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/461595:Kultur--Danske-museer-gaar-i-den-forkerte-retning?article_page=1. D. 2. september 2013.
- Porsdam, Helle. "Too much 'digital' and too little 'humanities'? An attempt to explain why many humanities scholars are reluctant converts to Digital Humanities' Cambridge, 2011. <http://arcadiaproject.lib.cam.ac.uk/docs/DigitalHumanities.pdf>
- Presner, Todd: "Digital Humanities 2.0: A Report on Knowledge". Red. Melissa Bailar. *Merging Disciplines*. Houston: Rice University Press, 2010. <http://cnx.org/content/m34246/latest/>. D. 20. marts 2012.
- Pynchon, Thomas: "Is it O.K. to be luddite?" http://www.themodernword.com/pynchon/pynchon_essays_luddite.html. D. 2. september 2013.
- Ryberg, Helle. "Fra performativ kunstpraksis til performativ kuratering". *Kuratering af samtidskunst*. Roskilde: Museet for Samtidskunst, 2011.

Schnapp, Jeffrey og Presner, Todd. *Digital Humanities Manifesto Version 2.0*. 2009. http://www.humanitiesblast.com/manifesto/Manifesto_V2.pdf. D. 2. september 2013.

Schreibman, Susan, Ray Siemens og John Unsworth. "The Digital Humanities and Humanities Computing: An Introduction". Red. Schreibman, Susan, Ray Siemens og John Unsworth. *A Companion to Digital Humanities*. Oxford: Blackwell, 2008.

Svensson, Patrik. "Envisioning the Digital Humanities". *Digital Humanities Quarterly*, 2012. <http://www.digitalhumanities.org/dhq/vol/6/1/000112/000112.html>. D. 31. august 2013.